

ՄԷՏԵԼԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐԾՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ 44.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ԱՊՐԻԼ 4, 1894

ԹԻԻ 14.

ԲՈՂԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

	ԵՐԵՎԱՆ
Երկու երկրաց Բաղաբացի Մը	105
Թանկագին Մատենանք	105
Հասանքին Հետեւիլ	106
Համարիտ Գիւցաղնութիւն	106
Արհեստական Անձրեւ	107
Նոր Երազիր Զերեյնյանտիա Խուղարկելու	108
Ստամբուլի Լուսացում	108
Թղթակցութիւնք	
Սուրբ Գրոց Զարմանալիքները	108
Սէր Ա. Թշնամիս	109
Մոլորեալ	110
Ազդեր	110
Հանգէս Բաղաբացիան	111
Արժէք Գրամոց	112

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար 4 1/2, վեց ամսեայն՝ 3/4, մեծիտիյէ, կանխիկ, եւ հատը 30 փարս: Թղթատարի ծախսը խմբագրութեան վրայ է:

Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ բոլորատարութեան պատկանեալ ամէն գրութիւնք պարտին ուղղութիւլ առ Մ. Ս. Պարնըմ, Ամերիկացի Խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտիոնարաց Ընկերութեան կողմանէ, Ճ. Ք. Կլիւն, ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ

Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏԵՐԵՐԵՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

ԵՐԿՈՒ ԵՐԿՐԱՅ ՔԱՂԱՔԱՑԻ ՄԸ

ԱՌԱՎ

Այս երկրաց առաջինն էր գեղեցիկ և հաճելի, թէև երբեմն երբեմն նորա բնակիչք գիտարութեանց մէջ կ'իյնային: Ճանապարհորդ կը սիրէր զայն, որչափ կրնար օգուտ կը քաղէր անկէ ժրջանութեամբ: Նախ ստացաւ ուսում, յետոյ՝ հարստութիւն, յետոյ՝ բարեկամներ, յետոյ՝ հաճոյքներ, յետոյ՝ համբաւ, յետոյ՝ զօրութիւն, մինչև որ ունեցաւ ամէն ինչ զոր այդ երկիրը կրնար տալ: Արդ ճանապարհորդ և իւր բոլոր գրայիք գիտէին թէ ժամանակ մը յետոյ պիտի թողուին այս երկիրը և պիտի երթային ուրիշ երկիր մը: Գիտէին, և սակայն այս մասին քիչ անգամ կը խօսէին իրարու հետ: Նորաձևութիւն էր ուսերը թօթվել, յօնքը պուստել և ծնօտը վեր բարձրացունել երբ «միւս երկիրը» յիշուէր: Հաստատութիւններ կային ուր տեղեկութիւն կը տրուէր թէ սոյն երկրորդ

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՄԱՏԵԱՆԸ

Երբ Պատ. Մոֆաթ կը ճամբորդէր Օրէնճ գետոյն եղերաց վրայ ի Հարաւային Ասիական, եկաւ հեթանոս գիւղ մը: Այս գիւղին մէջ դէպք մը պատահեցաւ զոր Պատ. Մոֆաթ հետեւեալ կերպիւ կը պատմէ.

«Երկար ճամբորդութիւն մը բրած լինելով անօթի, ծարաւ և յոգնած էինք: Վախնալով զի մի՛ գուցէ առիւծուց հանդիպէինք, նախամեծար համարեցինք այդ գիւղը մնալ քան թէ գիշերուան մէջ ճամբորդել: Գիւղին բնակիչք բիրտ լեղուաւ հրամայեցին մեզ հեռին մնալ: Զուր խնդրեցինք, բայց չտուին: Առաջարկեցի քիչ մը կաթի փոխարէն տալ երեք կամ չորս կոճակները որք դեռ վերաբերուիս վրայ մնացած էին. այս առաջարկութիւնս ևս մերժուեցաւ: Մեզ այնպէս կ'երևէր թէ այն գիշերն ևս պիտի անցուներինք անօթի և ծարաւ, թէև մեր կեցած տեղէն գետը կ'երևէր: Դժուար

էր մեզ համար համակերպիլ մեր պատեցից: Վասն զի, մինչ մեր խնդրք կրկին և կրկին կը մերժուէին, գիւղացւոց վարմունքն ևս կասկած կը յարուցանէր մեր մտաց մէջ: Երբ արեգակը մօտ էր մարը մտնելու, դէպ ի մեզ մօտեցաւ կին մը որ իւր գլխուն վրայ դրած էր փայտի խուրճ մը և իւր ձեռաց մէջ բռնած էր ամանով կաթ: Կինը առանց իւր բերանը բանալու կաթը մեզ տուաւ և փայտը վար դնելով գիւղը վերադարձաւ: Երկրորդ անգամ դէպ ի մեզ եկաւ. իւր գլխոյն վրայ ունէր կաթսայ մը, մէկ ձեռքով բռնած էր մսի ազդը մը, իսկ միւս ձեռքով՝ ջրոյ աման մը: Նստեցաւ առանց բառ մը ըսելու, կրակ վառեց և միւս դրաւ կրակին վրայ: Կրկին և կրկին հարցուցինք թէ ո՛վ էր ինք: Լուռ կը կենար, մինչև որ երբ սաստիկ աղաչեցինք որպէս զի յայտնէր առ օտարականս յոյց տուած սոյն անակնկալ մարդասիրութեան պատճառը, արտասուաց կաթիլ մը թաւալեցաւ իւր սեւաւայտէն վար և պատասխանեց, «Գրեմ դՆա որոյ ծառաներն էք դուք, և անշուշտ իմ պարտականութիւնս է ձեզ դաւաթ մը պաղ ջուր տալ: Մնոր անունովը: Իմ սիրտս բերկրութեամբ լի է, վասն որոյ չեմ կրնար պատմել թէ ո՛րչափ ուրախ եմ որ զձեզ տեսայ աշխարհէ հեռի սոյն երկրին մէջ: Երբ կնոջ պատմութեան քիչ մը տեղեկ եղայ և իմացայ թէ նա խաւարին մէջ վառող միայնակ ճրագ մ'էր, հարցուցի թէ ինչպէս, առանց հաւատացելոյ հետս և է հաղորդակցութիւն ունենալու, կարող կը լինէր պահել Աստուծոյ լոյսը: Կինը իւր ծոցէն հանեց հօլանս սերէն Սուրբ Գիրք մը զոր ընդունած էր Մ. Հէլմէ քանի մը տարի առաջ, երբ այդ անձին դպրոցին մէջ էր և երբ դեռ իւր ազգականաց միջոցաւ հարկադրուած չէր իւր սոյն առանձնական կեանքը վարել, և ըսաւ, «Այս է այն աղբիւրը որմէ ես կը խմեմ. այս է այն լուրը որ իմ ճրագիս լոյս կուտայ: Նայեցայ այդ թանկագին Մա-

տենին վրայ, և ընթերցողը կրնայ հասկնալ թէ ինչ զգացում ունեցանք երբ գտանք Քրիստոսի այս աշակերտը և սիրով ի միասին աղօթեցինք մեր Երկնաւոր Հօր»:

ՀՈՍԱՆՔԻՆ ՀԵՏԵՒԻԼ

(Ծար. «Աւետիք» 13 թիւ և 4-րդ)

[Խմբագրական]

Անցեալ շաբթու յիշեցինք քանի մը պարագաներ յորս խղճամիտ անձ մը կրնար զգալ թէ սկզբունքը կը պահանջէր իրմէ տարբերիլ մեծամասնութեան սովորութեանէն հանդերձ խնդրոյ մասին: Սակայն հանդերձը չէ միայն յորում այսպիսի անկախութիւն փափաքելի է երբեմն:

Ոմանք կը կարծեն թէ իրենց համար անպատուութիւն է գործել, եւ թերեւս սոյն կարծիք ունեցողներ բազմաթիւ են այս երկրին մէջ: Անվայելուչ բան մը կը համարուի որ հարուստ կամ աստիճանաւոր անձ մը ընէ իրեն համար ինչ որ այլք կրնան ընել: Սպասուողը գալու է միւս սենեկէն եւ իրեն համար դաւաթ մը ջուր լեցունելու եւ կամ իւր «կիւր» վառելու է, մինչեւ իսկ եթէ ջրոյ կուտը եւ լուցիկի տուփը իրեն ճիշդ քովը գտնուին: Անպատուութիւն կը համարի խոզանակել իւր հանդերձները, իւր պայուսակը տանիլ, կամ իւր ձին ետեւէն քաշել: Արդ, անշուշտ պատշաճ է որ մարդ մը, եթէ իւր կարողութիւնը կը տանի, իրեն իբրեւ «օգնական» սպասաւոր ունենայ: պատշաճ է նաեւ որ կարեւոր գործ ունեցող անձինք ժամանակ չսին խոնարհագոյն աշխատութիւններն այլոց յանձնելով: Ընդէ՛ր հարուստ վաճառականը, որ զբաղած է առեւտրական ընդարձակ գործերով, գործը ձգէ իւր պարտեզը փորելու եւ կամ իւր ձիոյն խնամք տանելու համար: Ոմանք կուտան են նահանգներ կառավարելու եւ այլք՝ հոր փորելու եւ փողոց մաքրելու: Մարդը մը համար իրական անպատուութիւնը երբեք չաշխատիլն է, եւ հանրային առողջ դատողութիւնն աւելի յարգ պիտի ընծայէ ձիադարման տղուն որ իւր խոնարհ գործը հաւատարմութեամբ կը կատարէ, քան այն ծոյ մարդուն, հարուստ կամ աղքատ լինի սա, որ մարդկային սեռին օգտակար գործ մը չընէ: Անտարակոյս, ոչ մէկ անհատ կրնայ կառավարել հանրային կարծիքը, բայց կրնայ իւր ընթացիւք բողոքել հանրային անիրաւ կարծեաց դէմ: Անշուշտ իւր վրայ պիտի խօսուի, բայց կ'արժէ յանձն առնուլ այդչափ դժուարութիւն, վասն զի կարեւոր սկզբունքի խնդիր կայ: Մակեդոնիա ընաւկող անձ մը ըսաւ մեզ թէ իւր քաղաքին մէջ վայելուչ չէր համարուեր որ մարդ մը իւր հասցէին եկած լրագրերը անձամբ նամակատուէն տուն տանէր, այլ տղա մը յանձնելու էր զայն: Այդ անձը, որ այսպիսի յիմարական սովորութեան մը չէր ուղեր հետեւիլ, ազա՛հ կը համարուէր: Եւ մայրաքաղաքիս մէջ բազումք այն սին գաղափարն ունին թէ իրենց պատիւ չընեն պայուսակ կամ ծրար ի ձեռն անցնիլ փողոցին մէջ: Կ'արժէ դէմ դնել այսպիսի վնասակար գաղափարի մը: Եթէ երբեք պատեհութիւն չունենայինք բան մը տանելու, մեր հետ պիտի առնուինք պարագայայուսակ մը՝ լոկ ցուցնելու համար թէ յիշեալ թիւը գաղափարին համամիտ

չենք: Ամերիկացի միսիոնար մը այս երկրին ներսերը կը ճամբորդէր իւր կառքով եւ մտացի բնիկ անձի մը հանդիպեցաւ: Ծամբուն մէջ հաճոյական խօսակցութիւններ ունեցան, եւ երբ հասան այն տեղը ուր պիտի գիշերէին, միսիոնարն սկսաւ օգնել իւր ծառային՝ ձիոց կաղամածները քակելով եւ կառքին բեռները իրենց օթեւանը տանելով: Նորա ուղեկիցը զարմանօք նայեցաւ, եւ որպէս թէ ինչ որ տեսած էր՝ իրեն համար անուշիկ առեղծուած մը լինէր, ըսաւ, «Հէ՛մ էֆէնտի, հէ՛մ արապածը»: Հոս է որ բողոքելու ենք, այսինքն՝ այն գաղափարին դէմ թէ մարդ մը նուազ էֆէնտի է վասն զի պատուաւոր աշխատութեան մը մէջ կը միտ իւր ձեռքը:

Վերջերս Մեթոտականութեան հիմնադիր ձոն Ուէսլիի վրայ խօսուեցաւ եւ գրուեցաւ իւր մահուան հարեւրամեայ տարեդարձին առթիւ: Այդ անձին դիտողութեանց մին կ'արժէ աստ յիշատակել ձոն Ուէսլի ըսած է. «Ուրիշ բանէ չամչանք, բայց միայն մեղքէ, ո՛չ ջուր քաշելէ, ո՛չ փայտ բերելէ, ո՛չ մեր կամ այլոց կօշիկները մաքրելէ»: Սպասուող պահող Անգլիացի մը երբեք իւր կօշիկները չներկեր, վասն զի ամենէն անպատիւ գործը կը համարուի այդ: Վասն որոյ, ձոն Ուէսլիի խօսքին իմաստն այն է թէ խոնարհագոյն գործն իսկ պատուաւոր է: Ծշմարիտ է այս, եւ կարեւոր ճշմարտութիւն մ'է: Յորչափ հանրային կարծիքը եւ ընդհանուր սովորութիւնը կ'ուրանան զայս ճշմարտութիւն, հոսանքին հակառակ երթանք: Կ'արժէ ընդհանուրին սովորութիւնն չեղիլ այսպիսի լաւ փաստի մը մէջ:

Երբեք չենք կրնար համակերպիլ ժողովրդական ուրիշ կարծիքի մը որ արագաշարժութիւնն անվայել կը համարի: Երբ Արեւմուտցի մը Արեւելք գայ, իւր սորված առաջին բաներէն մին պիտի լինի եւալ ըսողը: Անտարակոյս օգտակար պիտի լինի իրեն որ երբեմն լսէ այդ ըսողը, վասն զի բազում Արեւմուտցիք չափազանց արագ կը գործեն եւ միշտ աճապարանաց մէջ լինելով՝ չուտ կը մաշեցունեն իրենց անձը: Կը կարծենք թէ Ամերիկացւոյն եւ Արեւելցւոյն միջասահման կէտը գտնուի է: Այն աճապարանքը որ յոգնութիւն կու տայ եւ հանդարտ խորհրդածութեան արգելք կ'ըլլայ, կը մաշեցունէ զմարդ: Բայց մարդ կրնայ կորովաբար գործել առանց ինքզինք յոգնեցունելու: Կեանքը կարճ է եւ շատ գործ կայ կատարելու: Լաւ եւ աշխուժիկ կատարուած շրջադարձիւն մը կ'օգնէ մարտողութեան, եւ արագ աշխատող մը, եթէ իւր գործը լաւ կը կատարէ, աւելի արդիւնք յառաջ պիտի բերէ քան ծանր աշխատող մը: Այն գաղափարը թէ յոյժ յամր քաղաքածքն է միայն վայելուչ, եւ թէ լաւագոյն է շոգեհաւը կամ կառախուրը փախցունել քան թէ սակաւ ինչ արագ քալել, ծաղրական եւ անհեթեթ կը թուի, եւ սակայն կան այդ գաղափարն ունեցող անձինք:

Գլխաւորաբար բացառութեանց վրայ ծանրացանք, եւ սակայն կը կարծենք թէ, ինչպէս անցեալ շաբթու ըսինք, իբրեւ ընդհանուր կանոն լաւագոյն է հոսանքին հետ երթալ այնպիսի խնդրոց մէջ յորս բարոյական սկզբունքը չմտնէ: Չենք ուղեր անպէտ պատեհները դնել մեր եւ այլոց մէջտեղ: Համակրութեան կայն է որ կը միացունէ զմարդիկ, եւ համակրութիւնը հիմնուած է հասարակաց գաղափարաց, հա-

սարակաց սովորութեանց եւ հասարակաց սկզբունց վրայ: Եթէ ընտանեաց մէկ անդամը միւսներէն տարբեր կերակուր կ'ուտէ, տարբեր զգեստ կը հագնի եւ տարբեր սովորութեանց կը հետեւի, այդ անձն խակալէս օտարականի պէս պիտի լինի, թէեւ մի եւ նոյն յարկին ներքեւ կը բնակի: Հայր մը իւր որդին հեռաւոր վարժարան մը կը դրկէ դաստիարակելու համար դնա, եւ երբ սա կը վերադառնայ, այնչափ նոր գաղափարներ կ'ունենայ որ օտար կը թուի իւրայնոց: Հայրը կրնայ հպարտութիւն զգալ իւր որդւոյն գիտութեան համար, բայց յաճախ փափաքանք պիտի յիշէ այն պարզ գիւղական տղան զոր վարժարան դրկեց եւ որ այլ եւս չվերադարձաւ: Ընդհակառակն, օտարագոյն մը կրնայ սիրելի լինել համակերպելով իւր նոր հայրենեաց սովորութեանց: Երբ Թուրքիոյ ներքին դաւաճաց գիւղերը կը շրջէինք, յաճախ կը լսէինք հին միսիոնարի մը անունը որ Ամերիկա վերադառնալով սպաննուած էր քաղաքային պատերազմին մէջ: Յաճախ անոր համար կ'ըսէին, «Նա կը սիրէր մեր կերակուրը, կ'ապրէր մեզ նման եւ արդարեւ ճիշդ մենէ մէկն էր»: Սոյն գիւղացիք զգացած էին թէ սոյն միսիոնարն իրենց ինչ մեծարանք ըրած էր իրենց սովորութիւններն ընդունելով: Նորա այդ ընթացքը հաւասար էր ըսելու, «Ձեր կերակուրը լաւ է եւ ես կը սիրեմ ձեր ապրելու եղանակը»: Մարդոց մօտենալու ենք, որպէս զի նոքա մեզ նմանին կամ օգտուին մեզմէ: Եւ երբ ընդհանուր սովորութեանն չեղելու ժամանակ մեր ուրիշներէն առաւելութիւն մը ունենալուն զգացումը կ'արտայայտենք, այդ ընթացք յոյժ վնասակար պիտի լինի: Այն Եւրոպացին որ երբ Թուրքիոյ ներքին դաւաճանքը կը շրջի, ծաղապատիկ կը նստի այն տեղեաց սովորութեան համեմատ, այս կերպիւ մարդոց համարումը պիտի չանի: Նա որ ցաւ կը յայտնէ թէ երբեք վարժուած չէ այդպէս նստիլ, եւ ներողութիւն կը խնդրէ իւր ոտքերը երկարելուն կամ աթոռի մը վրայ նստելուն համար, պիտի տեսնէ թէ իւր նստելու դիրքը երբեք ուշադրութիւն պիտի չգրաւէ: Բայց նա որ իւր վարժամբք այնպէս ցոյց կու տայ թէ ժողովրդեան ծաղապատիկ նստելուն պատճառը սղիտութիւնն է եւ թէ ինք այդպէս չկրնար նստիլ, այդ ժողովրդեան կամ տհաճութիւն եւ կամ արհամարհանք պիտի պատճառէ: Նոյնպէս է կերակրոյ մասին: Կը յարգենք այն անձը որ կը նախընտրէ պատառաքաղով կերակուր ուտել, սակայն կրնայ նաեւ, եթէ հարկ լինի, իւր մատերով ուտել, եւ որ կրնայ ուտել ինչ որ իւր առջեւը կը դրուի եւ առողջութեան վնասակար չէ:

Անշուշտ երբ բարոյական խնդիր կը ծագի, մեր պարտականութիւնը յայտնի է: «Չարութիւն ընելու համար բազմութեանը չհետեւիս»: Քրիստոսեայք երբ մեղանչական դուրձութեանց եւ գործոց չեն հետեւիր, այդ չար աշխարհին հոսանքին հակառակ կ'երթան: Ուշադրութիւն եւ աննպաստ դիտողութիւններ պիտի հրաւիրեն իրենց վրայ իբրեւ տարօրինակ մարդիկ, բայց այս կերպիւ է որ պիտի լինին վկաներն այն վարդապետին որ իրենց համար ըսաւ, «Անքնք աշխարհէ չեն, ինտոր որ ես աշխարհէ չեմ»:

ՃՇՄԱՐԻՏ ԴԻԻՑԱԶՆՈՒԹԻՒՆ

Երիտասարդ մը Լոնտոնի հանրակառքի

մը մէջ իւր ուղեկիցներէն միոյն վերարկուն վրայ տեսաւ Գիւնեհատութեան կապոյտ ժապաւենը, եւ հարցոց նման ծաղրական եղանակով մը թէ ո՞րչափ դրամ ստացած էր ի փոխարէն այդ ժապաւենը կրելուն: «Չեմ կրնար ճշդիւ պատասխանել ձեր հարցման», ըսաւ միւսը, «բայց սա գիտեմ որ այս ժապաւենը տարեկան քսան հազար ոսկոյ վնաս կու տայ ինձ»: Այս նշանը կրողն էր Յրէտէրիք Չէրինկիթը, դարեւոր հարուստ գործարանատիրոջ մը որդին եւ իւր հօր գործին ապագայ յաջորդը: Նա համոզուեցաւ թէ գարեջրոյ գործը վնասակար էր, եւ չուզեց զայն շարունակել, թէեւ կրնար այդ գործով տարեկան քսան հազար ոսկի շահիլ: Աւելի ընտրեց քրիստոնեայ մարդասէրի մը կեանքը ունենալ քան թէ դրամ շահելու համար ապրիլ, եւ իւր գործունէութեամբ շուտով ամբողջ Անդրիոյ մէջ ճանչցուեցաւ իբրեւ յոյժ յաջող առաքեալ մը զինեհատութեան փաստին: Իւր գործը, որ նախ վրանի ներքեւ կատարուած գումարումներով սկսաւ, իբր քսան տարիէ հետէ տակաւ ընդարձակած է եւ այժմ կը գրաւէ «մեծագոյն առաքելական սրահն յաշխարհի»: Մարդիկ մեծ գովեստով կը խօսին գաղիացի Կալիէրայի դքսին անշահախնդրութեան վրայ: Այս դուքսն այնչափ գովամակութիւն ունէր իւր չնչանք ստակին տէր լինելու որ չուզեց ժառանգել իւր մօր միլիոնաւոր ոսկոյ հարստութիւնը, եւ վարժարանի մը մէջ ուսուցչի խոնարհ պաշտօնը կը վարէր իւր համեստ թոշակաւ ապրելով, եւ իւր կեանքը նուիրեց ուսման: Այսպէս անկախ ապրիլ փափաքելուն համար կորսնցուց հազարաւոր ոսկոյ եւ կամուտ մը: Բայց Կալիէրայի դուքսը կրնար առանց մեղադրելի լինելու իւր ստացուածքը պահել, եւ իւր ընտրած կեանքը դարձեալ կրնար ունենալ առանց հրաժարելու իւր հարստութենէն: Իսկ Յրէտէրիք Չէրինկիթը ընտրութիւն ըրաւ պարտականութեան եւ անձնատիրութեան շարժառիթաց մէջտեղ: Որոշեց ընել ինչ որ կրնար՝ զինեհատութեան ուղղութեան բերելու համար, քան թէ հարստանալ այն գործով որ զայս կը քաջալերէր զինեհատ լինել: Բազում մարդու մը բարի կենաց կամ անձնանուիրութեան արժէքը կը կշռեն այն զոհողութեան չափով զոր այդ անձը կ'ընէ, կամ այն բանով զոր նա կու տայ: Սակայն մենք զիտենք թէ բարի կենաց արժէքը կը կայանայ յայնմ զոր այդ կեանքը կու տայ, եւ չկայանար այն զոհողութեան մէջ որոյ պատճառ կը լինի: Բայց մարդկային թերութիւն մ'է քննադատել մինչեւ իսկ լաւագոյն անձին կեանքը եւ գործքը, իբրեւ թէ նա այդ բոլորին մէջ շահասիրական շարժառիթ մը ունի: Սատանան ըսաւ թէ Յոր ձրի չէր պաշտել զԱստուած, եւ նոյնը ուրիշ անձանց համար մենք յաճախ կը լսենք այժմ եւս:

Ամերիկայի Օհայոյ նահանգին Սալէմ քաղաքին անշուք գերեզմանատան մէջ կայ մոռացեալ գերեզման քրիստոնեայ պաշտօնէի մը որ իւր յիսուն տարեաց աշխատութեամբ սիրելի եղած էր հարիւրաւոր անձանց որոց օգնած էր եւ որոց օրհնուելուն պատճառ եղած էր: Այս անձը Վիրձինիա նահանգին հարուստ հողատէրոյ միոյն որդին էր, եւ նորա հայրը մեռնելու ժամանակ նմա նուիրած էր բազմաթիւ գերիներ: Նա կրնար պահել սոյն գերիները

ըն եւ ապրիլ ճոխութեան ու պերճանաց մէջ, բայց ազատութիւն չնորհեց բոլոր գերեաց, վասն զի կը հաւատար թէ մեղք էր որ մարդ մը ուրիշ մարդոց տէր լինէր: Մեռաւ ազատութեան մէջ, բայց շատերը հարստացուց ազատութեան եւ խաղաղութեան Աւետարանով: Մահուան անկողնոյն մէջ նմա հարցուեցաւ թէ ինչո՞ւ համար այնպիսի զոհողութիւն մը ըրած էր: Պատասխանեց, «Լաւագոյն է նեղութեամբ ուղիղ ապրիլ, քան հանգստութեամբ մեղաւոր լինել»: Այս նոյն պատճառաւ էր որ գարեջր առաջ մեծ եբրայեցի առաջնորդը չուզեց Փարաւոնի դստեր որդին լինել, Բացասական գերազանցութիւն մը կայ որոյ համար հաստատամտութեան պէտք չկայ, վասն զի այնպէս կը պատահի որ մարդ մը աւելի զիւրին կը գտնէ բարի լինել քան թէ չար: Բայց այս աշխարհի վրայ այն բարութիւնը միայն զիջագնական տարր մը ունի իւր մէջ որ զոհողութեամբ ձեռք կը բերուի:

ԱՐԶԵՍՏԱԿԱՆ ԱՆՁՐԵՒ

Խնդիրը թէ արհեստական միջոցներով կարելի է անձրեւ յառաջ բերել՝ պիտի փորձուի Միացեալ Նահանգաց կառավարութեան ձեռք: Իլլինոյի նահանգէն Ծերակուտական Ս. Պ. Ֆարուէլի առաջարկութեան վրայ յօդուած մը աւելցուեցաւ Սեպականութեան ծրագրոյն վրայ որ կը տրամադրէ Երկրագործութեան բաժնին Անտառային բաժանման հսկողութեան ներքեւ ծախսել 2,000 տոլար փորձարկութեան համար, որոց նպատակն ըլլայ արհեստականապէս անձրեւ տեղացունել ու ժամակի պայթման միջոցաւ:

Ծերակուտական Ֆարուէլ հետագայ հայեցողութիւնները յառաջ կը բերէ. «Պայթուցիկ նիւթոյ պայթման ձեռք անձրեւ յառաջ բերելու մասին իմ հայեցողութիւնս հիմնեալ է մասամբ սա իրողութեան վրայ որ դարուս մէջ պատահած բոլոր մեծ պատերազմներէն ետքը սաստիկ անձրեւներ իջած են: Այս կը հաստատուի պատմութեան եւ է անվիճելի: Ծերակուտական Սթենֆորտ, Կեղերնական Սաղաղական Երկաթուղոյ շինողներէն մին, մօտերս իմացուց ինձ թէ ստիպուած էր ոչ սակաւ քանակութեամբ պայթուցիկ նիւթեր բռնկուելու երկրին մէջ մասին մէջ ուր չէր ծանօթ թէ անձրեւ երբեք իջած էր որ եւ իցէ օգտակար քանակութեամբ, եւ ուր երբեք անձրեւած չէ յայնմհետէ, եւ թէ պայթուցիկ նիւթոյ բռնկած միջոցին, որ տեսած է գրեթէ տարի մը, կ'անձրեւէր ամէն օր: Ես գրեթէ համոզուած եմ որ անձրեւ կրնայ յառաջ բերուիլ այս եղանակաւ: Ուժանակը կրնայ պայթուցուիլ դետինի վրայ կամ վերն օդին մէջ, եւ կարծեմ ընտրելի է վերջինը: Ըստ իս, պէտք է սկսիլ առաւելանց կանուխ եւ պայթուցումը շարունակել եօթն ութ ժամ:»

Պայթուցիկ նիւթոյ միջոցաւ անձրեւ բերելու խնդիրը յաճախ յուղուած է վերջին քսանեակինգ տարեաց միջոցին: Ֆրանսիոյ Փաուլըս բազմաթիւ զէպքեր կը յիշէ գիրքի մը մէջ որ կը կոչուի «Պատերազմ եւ Եղանակ օդոց, կամ Արհեստական անձրեւ»: Կը յիշատակէ ոչ սակաւ զիպուածներ, յորս կը տեսնուի թէ մեծ ճակատամարտերէ ետքը տեղացած է անձրեւ: Ասոնցմէ վեցը պատահեցան 1846ին եւ 1847ին, Միացեալ Նահանգաց եւ Մեք-

սիքոյի մէջտեղ մղուած պատերազմին ժամանակը: Կը յիշէ հարիւր տասներեք ճակատամարտեր կամ մասնաւոր կռիւներ որ տեղի ունեցան ամերիկեան քաղաքային պատերազմին մէջ, եւ որոց յաջորդէին անձրեւք առանց երկարատեւ միջոց տալու: Տասնեութ նմանօրինակ զէպք եւս յիշատակուած են այն մեծ ճակատամարտերուն կարգը որ տեղի ունեցան յեւրոպայ անցեալ դարուն մէջ եւ այսպէս նոցա համագումարը կ'ըլլայ հարիւր երեսունեւեօթն: Ընդգէ՛մ Մ. Փաուլըսի հայեցողութեան քննադատութեան մը մէջ կ'ըսէ Սէլմֆը՝ Չընթը, «Սոյն ձեռնարկութեան կրնայ պատասխանուիլ թէ այդ սահմանին մէջ ուստի նա գլխաւորապէս քաղած է իւր օրինակները, անձրեւ կ'իջնէ միջին հաշուով երեք օրն անգամ մը եւ հաւանականապէս քիչ մը աւելի յաճախ: այնպէս որ անձրեւի մը վերջէն մինչեւ ուրիշ անձրեւի մը սկիզբը անցած միջոցը միջակ հաշուով երկու օրէն քիչ աւելի կ'ըլլայ: Արդ, ճակատամարտը չեն սկսուիր սովորաբար երբ կու դայ անձրեւ: Ընդհանրապէս չեն սկսուիր մինչեւ որ քանի մը ժամ չանցնի անձրեւին դադարելէն ետքը: Ուստի պէտք էր անձրեւ ակնկալել ճակատամարտի մը դադարելէն իբր մէկ օր ետքը: Ուրեմն Մ. Փաուլըսի հաշիւը թերի է յայսմ մասին: Նա չըներ ճիշդ հաշիւ ի մասին ճակատամարտի մը վերջաւորութեան եւ անձրեւոյ սկիզբաւորութեան մէջտեղ անցնող միջոցին, եւ ոչ կը ցուցնէ թէ այդ միջոցը կարճ է քան զոր պիտի ըլլար եթէ ճակատամարտը չունենար ազդեցութիւն անձրեւոյ տեղալուն վրայ: Եւ ի մասնաւորի հաշուոյ չառնուր իւր հայեցողութեան աննպաստ պարագաները, յորս անձրեւը կը յաջորդէ ճակատամարտէ մը ետքը, բայց չատ երկար միջոց մը անցնելէն ետքը:»

Այսու ամենայնիւ կարելի դարձանալի են ինչ ինչ զէպքեր որ կրնան յիշատակուիլ, ուր անձրեւին իջնելը կը թուի արդիւնք լինելու յարձակման: Վալանսիէնի պաշարման ժամանակը, 1793 յունիս, օդը, որ նշանաւոր կերպով ջերմ էր եւ չոր, սաստիկ անձրեւոտ եղանակի մը փոխուեցաւ ուժեղ անձրեւի սկսելէն ետքը: Այն յարձակման ժամանակ երկու հարիւր հատ ծանր հրազէնքեր գործածուեցան, եւ հարիւր հատ քաղաքին պաշտպանութեան համար, որոց ամէնքը միասին կ'արձակուէին յաճախ մի եւ նոյն ժամանակ:

Տրէգտայի ճակատամարտին ժամանակը, 1813 օգոստ. 27, օդը, որ քանի մը օրէ հետէ պարզ էր եւ սաստիկ տաք, ճակատամարտի միջոցին յանկարծ փոխուեցաւ: Ահագին ամպեր լցուցին երկնից երեսը, եւ խոնաւութիւնը որով անոնք բռնաւորած էին, վար թափեցաւ անձրեւոյ հեղեղով: Ըստ Սիպրորի, ի վաթէրոյ, 1815 յունիս 17ի առաւօտուն՝ օդը սաստիկ տաք էր: Կը տրէր մեռեալ հանդարտութիւն մը, տերեւ մը իսկ չէր շարժել եւ միջոցորտը անտանելի կերպով նեղիչ էր, եւ ահա պատերազմողաց վրայ իջաւ մուրթ, ծանր եւ խիտ ամպ մը: Տասնեութերորդ Հոսաւը (տես սակ մը հեծեալօրք) կազմ եւ պատրաստ կը կենային եւ կը սպասէին հրազէնները պարպելու հրամանին, երբ աջակողմէն սկսաւ կրակը որպէս զի արդիւնէր թըշնամոյն յառաջխաղացութիւնը: Յանկարծ հանգարտ միջոցորտը հաղորդուեցաւ, իբրեւ երեկտրական կայծիւ, վերի ծանրա-

բեռնեալ ամպոց հետ։ Սաստիկ որոտում մը գոռաց եւ նմա անմիջապէս յաջորդեց տեղատարափ անձրեւ քան զոր սաստիկ թերեւս չպատահիր մինչեւ խոկ արեւադարձային երկրաց մէջ։ Քանի մը վայրկենի մէջ դեռինը կատարելապէս տողորուեցաւ ջրով։

Հումպոլթ կ'ըսէ թէ երբ չոր եղանակին Հարաւային Ամերիկայի մէջ հրաբուխ մը կը բորբոքի, երբեմն այն չոր եղանակը կը փոխուի անձրեւային եղանակի։ Քաջածառնոթ է որ օդը շատ տաք եւ հանդարտ եւ զած ժամանակը անտառաց, երկայն խոտոց եւ ուրիշ վառելի նիւթոց այրման կը յաջորդէ անձրեւ։ Ինչոր Սկոտլանտ շատ ընդարձակածաւալ հրաբխներու առ հասարակ կը յաջորդեն անձրեւոյ մեծ հեղեղք, այնպէս որ պատճառ կայ հաւատարմութեան անհապառն արեւելի միջին մը ունին զայնս յառաջ բերելու մէջ։

Այսու ամենայնիւ գիտնոց կարծիքը չեն քաջալերեր յուսալ մեծ յաջողութիւն արհեստական անձրեւ իջուցնելու մասին։ Հ. Ս. Ռեքսը, նախագահ Նոր Հարաւային Ուելսի Արքունի Ընկերութեան, հետազոյ կերպով կը ներկայացունէ գիտնոց ընդհանուր կարծիքը. «Անտեղի պիտի թուի սպասել անձրեւ յառաջ բերել հասարակ պարագայից տակ. յայդմ մի միայն յաջողութիւնը պիտի ըլլայ այնպիսի ժամանակ մը երբ միջնորդան է այնպիսի վիճակի մէջ որ կը կոչուի անկայուն հաւասարակշռութիւն, այսինքն երբ օդոյ ցուրտ հոսանք մը կ'իջնէ տաք հոսանքի մը վրայ։ Եթէ այս պայմանաց ներքեւ կարող ըլլանք վեր առաքել տաք հոսանքը եւ հոսեցունել ցուրտ հոսանքին մէջ, թերեւս իջնէ մեծ քանակութեամբ անձրեւ, բայց այսպիսի նպատակաւ պայման դուն ուրեք գոյութիւն ունի բնութեան մէջ»։

Ուժանակի պայթմամբ անձրեւ յառաջ բերելու վերոյիշեալ փորձարկութեանց պիտի ձեռնարկուի ընդ հուպ, եւ շատ հետաքրքրութեամբ կը սպասուի արդիւնքին։

ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ ԶԿՐՈՆԵՆԼԱՆՏՏԻԱ

ԽՈՒՋԱՐԿԵԼՈՒ

(Պրոֆ. Իլ)

Միացեալ Նահանգաց Նաւատորմին Տեղակալ Ռ. Է. Փիլի ունի կրօնականոյ խողարկութիւնը կատարելագործելու ծրագիր մը որ տարբեր է յառաջագոյն ի գործ դրուածներէն, եւ ինքն հաստատ կը հաւատայ թէ հնար է զայն գործադրել, վասն զի չորս տարի առաջ ըրած էր այդօրինակ ձեռնարկի մը սկզբնաւորութիւնը երկու հարիւր մը քաղերով այն հեռաւոր, խորհրդաւոր երկրին ստանդէն գլխուն վրայ։ Անոր առաջարկած կերպն է ըստ կարի նաւարկել մինչեւ կրօնականոյ արեւմտեան ծովերը, եւ անտի ձամբայ ելլել հետիոտն եւ քաղել ստանդէն գլխուն եղերաց մօտէն մինչեւ որ հասնի դէպ ի հիւսիս հեռաւորագոյն կէտը։ Անկէ կրնայ իջնել արեւելեան ծովերը — եթէ բաւական պաշար եւ եռանդ ունի — մինչեւ որ հասնի Գլուխ Պիլմարք, որ կը կենայ խուզարկելի տեղացի ամենէն հիւսիսային սահմանին վրայ այդ կողմը, ինչպէս Գլուխ Ուելսի թերակղզին միւս կողմը։ Այդ կէտէն նա կրնայ դառնալ դէպ ի արեւմտեան ցամաքէն, ինչպէս ըրաւ մօտերս Նանսէն, եւ հասնի հոն ուրիշ ձամբայ ելած էր եւ ուր իւր նաւը կրնայ սպասել։ Ամբողջ կրօն-

ականիս, բայց ի ծովերը երկայնութեամբ քանի մը մղոնէ, ծածկուած է սառու, ոչ թէ լոկ մէկ խաւով, ինչպէս կը գտնենք լեռանց բարձր սարերու վրայ, կամ գետին վրայ ձմեռ ժամանակ, այլ հազար ոտնաչափի ահապին թանձրութեամբ, որոյ ներքեւ բոլորովին թաղուած են 7,000 ոտնաչափ բարձր լեռներ։ Ստանդոլթ որ կ'ըլլեն սառի ահապին զանգուածին եղերքէն, կ'իջնեն ծով սահմանակից լեռանց ճեղքուածներուն մէջէն, եւ կը բաժնեն իրենց ճամբուն վրայ դառնուած ստանդոլթները որք դէպ ի հարաւ կը մղուին բեւեռային հոսանքին հետ։ Այս ստանդէն գլխուն եղերքը կը ճաթակին եւ ատամնաձեւ կերպարան կ'առնուն եւ կ'ըլլան վտանգաւոր պատառուածներ, նման անոնց որ կը գտնուին Ալպիանց եւ Ամերիկայի ստանդոլթոց մէջ։ Բայց աւելի բարձր գտնուող սառին վրայ, ճիշդ այս եղերքին մէջտեղը մարմարիոնի պէս հաստատուն է, եւ հորիզոնական ուղղութեամբ կը տարածի սպիտակ տափաստան մը որ մարդուս աչքը կը խողէ ցերեկին, եւ կ'երեւի վարդագոյն, պայծառագոյն կարմիր, ծիրանեգոյն եւ նարնջագոյն երբ արեւը վար կ'իջնէ երեկոյն։ Ուրեք ուրեք կը գտնուին փոսեր որ լցուած են տղմով, բայց Տեղակալ Փիլի անցաւ ասոնց վրայէն ձեռն վրայ քալելու մոճակով իւր նախորդ ուղեւորութեան ժամանակը, եւ ձամբուն մէկ մասին մէջ հագած էր Նորվեկիացոց փայտեայ մոճակը, որ է երկայնաձեւ եւ յատուկ սառի վրայ գործածուելու համար։ Իւր պաշարը ինք եւ իւր ընկերք կը տանէին թեթեւ եւ զօրաւոր բալիսիի վրայ բեռցած, որ կը ծառայէր նաեւ տանելու զանոնք գահաւանդներէ վար մեծ արագութեամբ, եւ որ սրբնթաց կ'երթար հովուն առջեւէն հարթ մակերեսներու վրայ փորելի առագաստի մը օժանդակութեամբ։ Այս արիասիրտ երկրախոյզն այսպէս պատրաստուած՝ կ'ուզէր ձեռնարկել հիւսիսային կրօնականոյ զննութեան։ Դիւրին է եւ թերեւս բնական՝ արհամարհել իբրեւ անօգուտ այսպիսի փորձերն որոց Տեղակալ Փիլի կը յուսայ ձեռնարկել, բայց արդիւնքն է աւելի լաւ քան որչափ կը գուշակուի, իբրեւ փորձաքար մը թէ օդատար պիտի ըլլան այսպիսի ձեռնարկութիւնք թէ ոչ։ Ներկայ դարն է ճշմարտութիւն փնտռող եւ ճշմարտութիւն ձեռք բերող դար։ արհամարհելի չէ եւ ոչ մի իրողութիւն, որչափ եւ հեռի թուի առօրեայ փորձառութենէ, կամ որչափ եւ անհշան մարդկութեան հետ իւր յարաբերութեամբ։ Ինչեւտաներորդ դարու երկրախողից անձանձիր գործունէութիւնը ոչ իւրիւրիւր երեւ կ'ըլլէ, եւ եթէ այս պաշտօնակալը կարող չըլլայ ի յայտ բերել հիւսիսային կրօնականոյ ծովերաց գիծը, նոյնին վտանգը եւ պատելը թերեւս կը սպասեն ուրիշ ազգի մը ներկայացուցչին։ Տեղակալ Փիլիի առաջարկած ծրագիրն է ոչ միայն աւելի ափան, աւելի ուղղակի եւ աւելի գործադրելի քան իւր նախորդաց առաջարկածները, բայց նաեւ է աւելի ապահով, եւ շատ մարդիկ չենք վտանգի նշաւակ։ Եթէ նա կարող լինի դժել յիշեալ ծովերաց ձեւը, գոհացում պիտի ընդունի աշխարհագրական գիտութեան քաղցը, այսինքն մարդոց հետաքրքրութիւնը՝ գիտնալով թէ ինչ տեսակ աշխարհ է այն, եւ անտեսականապէս արժէք պիտի ունենան

գիտողութիւնը զորս նա կարող պիտի լինի ընել ի մասին միջնորդային, երկտարական եւ ուղեւորական հասանաց, ի մասին այդ կողմանց սառից ներգործութեան ստանդոլթոց վրայ, ի մասին այդ կողմանց բուսականաց, չորքոտանեաց եւ ծովային կենդանեաց, եւ այդ ծովերաց երկրաբանութեան։

ՍՍԱՄՈՒՅՍԻ ԼՈՒԱՅՈՒՄ

Անցեալ տարուան մէջ ի Նիւ Եորք քանի մը բժիշկք փորձեցին, եւ գոհացուցիչ յաջողութեամբ, նոր տեսակ դարմանում մը դժուարամարսութեան եւ ստամոքաց քաղցկեղի, լուարով այդ գործարանը։ Այս կերպով դարմանման եղանակն է յոյժ պարզ եւ զերծ վտանգէ։ Երկար եւ դիւրաթեք խողովակ մը կ'անցուի կոկորդէն վար, մինչեւ որ անոր ծայրն հասնի ստամոքին մէջ։ Խողովակին վերին ծայրին կցուած է ձագառ մը, յորում տաք ջուր կը թափուի մինչեւ որ ստամոքսը լցուի։ Խողովակին եւ ձագառին մէջի ջրոյն ծանրութիւնը յառաջ կը բերէ ջրակշռական ճնշում մը՝ ստամոքսը ընդարձակելու եւ ունեցունելու բաւական։ Խողովակն ունի կապարեայ գրիչ մը ընդունելու բաւական բացուածք մը։ Ստամոքսն այսպէս լցուելէն ետքը, խողովակին ծայրը որում ձագառը կցուած է, կը դարձուի վար, մինչեւ որ քան ստամոքսին յատակը ցած ըլլայ, եւ ստամոքսը կը պարպուի ինչպէս որ հեղանիւթ պարունակող տակառ մը կը պարպուի սիփոն խողովակով։ Այս գործողութիւնը կրնայ կրկնուիլ քանի մը անգամ։ Հետեւանք այս կ'ըլլայ որ չմարսուած կերակուրը եւ լորձուքը դուրս կը պարպուին ստամոքսէն, եւ տաք ջուրը կը փափէ արեան երանները եւ կը պակսեցունէ բորբոքումը։ Ապաքինութիւնն է անմիջական։ Ստամոքսի տկարութիւն ունեցող անձը կրնայ այսպէս լուալ իւր ստամոքսը ճաշէլէ առաջ, այնպէս որ ի նորոյ սկսի լցունել զայն։ Սովորական մարսողութեան համար բաւական ժամանակ անցնելէ ետքը, ստամոքսը կրնայ դարձեալ լուացուիլ։ Կիմանանք թէ դարմանման այս եղանակը կը գործադրուի Նիւ Եորքի Հիւանդանոցին մէջ ժամանակէ մը հետէ։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԷ

ՍՈՒՐԲ ԳՐՈՑ ԶԱՐՄԱՆԱԼԷՔՆԵՐԸ

[Սուրբ Գրոց մէկ քանի դարմանալիքները թարգմանութեամբ Աւետիքեան տունը բաւական ժամանակ առաջ, որոց առաջինն էր անոր շինուելու եղանակը կամ կերպը, երկրորդը՝ անոր հալածուելը, եւ երրորդը՝ անոր պահուելը։]

Այս դարմանալիքաց չորրորդն է անոր ցրուելու կամ տարածուելու եղանակն։ Խիստ հետաքրքրական պիտի ըլլայ ինչպատառուել այն միջոցները որոց Աստուած առաջնորդեց իւր ժողովուրդը Սուրբ Գրք տարածելու համար։ Այն ժամանակ, յորում մարդիկ Սուրբ Գրքը կարդալու համար կը հալածուէին եւ լեռանց մէջ կը բնակէին, նոքա սովոր էին զրկել իրենց վարժապետները երկրին մէջ իբրեւ մանրալաճառներ որք ապրանք ծախելու միջոցին յարմար պատահութեամբ Սուրբ Գրք մը կամ Նոր Կտակարան մը եւս կը ծախէին կամ ձրի կու տային։ Այս կերպով Սուրբ Գրքը բազմաթիւ հատորներ տարածուեցան

ժողովրդոց մէջ, որք անձկացող էին ունեւնալ զայնս: Ժե. դարուն մէջ կաթողիկէ քահանայք ժողով գումարելով ի Լոնտոն իբրեւ գէշ մարդ դատաւարեցին զՈւիլքիֆ, անգղիացի բարի պաշտօնեան, որ Սուրբ Գիրք տպած էր, եւ բոլորը սա որոշման եկան թէ «Սուրբ Գիրքը վտանգաւոր գիրք մ'է, պէտք է որ տարածուի»: Բայց Աստուած իւր խմբագրութեամբ այնպէս ըրաւ որ այժմ ճիշդ այն տեղը, ուր այս քահանայք որոշեցին դադարեցունել Սուրբ Գրոց տարածումն եւ կորսնցունել զայն, կը կանգնի Բրիտանական Աստուածաշուկի Ընկերութեան շէնքը: Այս ընկերութիւնը կազմուած է Սուրբ Գիրքը աշխարհի մէջ տարածելու համար: Ո՛րչափ զարմանալի է որ Աստուած այս ընկերութիւնը հաստատեց ճիշդ այդ տեղը: Եւ եթէ այդ քահանայք որ ժողովեցան հոն արգելելու Սուրբ Գրոց տարածումն, այժմ կարենային ետ դալ ճիշդ նոյն վայրը, երթային գրատունը եւ տեսնէին թէ տարուան բոլոր միջոցին, ցերեկ ու գիշեր, Սուրբ Գիրք կը տպուի եւ թէ վերջին 50 տարուան միջոցին՝ ամէն տարի միլիոնաւոր Սուրբ Գիրքեր հրատարակուած են, ինչ պիտի խորհէին արդեօք իրենց որոշման նկատմամբ: Անցեալ դարուն մէջ հռչակաւոր անհաւատ մը կար ի Գաղիա՝ Վոլթէն անուն, որ սաստիկ կ'ատէր Սուրբ Գիրքը: Վոլթէն որոշեց խափանել Սուրբ Գրոց տարածումը. զնեց տպարան մը յորում Սուրբ Գրոց գէմ բաներ տպեց, եւ սովոր էր պարծիլ թէ մեռնելէն առաջ ինք պիտի կործանէր Յիսուսի կրօնը եւ արգելէր ժողովուրդը Սուրբ Գիրք կարդալէն: Բայց քանի մը տարի յետոյ անհաւատ Վոլթէն մեռաւ թշուառ մահուամբ, մինչդեռ Սուրբ Գիրք կը պահէր իւր ընթացքը յայնչարհի, եւ զարմանալին այն է որ Վոլթէնի մահուանէն ետքը՝ այն տպարանը զոր նա գնեց եւ գործածեց Սուրբ Գրոց տարածումը դադարեցունելու համար, ինկաւ Աւետարանի բարեկամաց ձեռք եւ յայնմհետէ գործածուեցաւ Սուրբ Գիրք տպագրելու եւ տարածելու համար: Աստուած այնպէս կարգադրեց որ նոյն իսկ Սուրբ Գրոց թշնամիք օգնեցին անոր տարածուելուն: Քանի մը տարի առաջ գերեզմարաց ընկերութեան մը մարդիկ գնացին յԱփրիկէ իրենց անգութ գործին համար: Կէս գիշերին շրջապատեցին գիւղ մը. քանի մը տեղերէ կրակ տուին խրճիթներուն, եւ երբ անաբեկեալ գիւղացիք դէպ ի դաշտերը եւ անտառները կը փախչէին բոցերէն աղատուելու համար, անգութ գերեզմարք բռնեցին զնոսա: Էտձէյն անուն փոքրիկ տղայ մը բռնուած էր այդ գիշեր եւ զատուած էր իւր մօրմէն ու քոյրերէն: Այս տղան տարուեցաւ գերեաց նաւով Քուրթա կղզին եւ ծախուեցաւ իբրեւ գերի մը: Անգղիացի մը գնեց այդ գերին որ տարուեցաւ Սիւէրա լեռն եւ հոն միսիոնարական դպրոց դրուեցաւ: Էտձէյն շուտով սորվեցաւ կարգալ, յետոյ եղաւ վարժապետ, եւ քրիստոնէութիւնն ընդունելով եկեղեցւոյ հետ միացաւ: Ի վերջոյ Անգղիա զրկուելով եւ անդ կըթուելով եղաւ Աւետարանի պաշտօնեայ մը, եւ իբրեւ միսիոնար գնաց իւր բուն երկիրը: Էտձէյնի մայրը, որ գինք տեսած էր այն գիշերէն ի վեր յորում գերեզմարք կրակ տուին իրենց գիւղին, լսեց Աւետարանին ձայնը իւր որդւոյն

շրթունքներէն եւ եղաւ քրիստոնեայ: Էտձէյն յետոյ եղաւ եպիսկոպոս: Նա որ ժամանակաւ գերի տղայ մ'էր, այժմ եղած է պատուաւոր պաշտօնեայ մը որ Աւետարան կը քարոզէ հոն ուր երբեք լսուած չէր այն: Ո՛րչափ զարմանալի է որ Աստուած անիւրաւ գերեզմարաններու միջոցաւ կը տարածէ Սուրբ Գիրքը: Ամերիկեան Աստուածաշուկի Ընկերութիւնը ամէն տարի աւելի քան մէկ միլիոն օրինակ Սուրբ Գիրք կը հրատարակէ: Այժմ Սուրբ Գիրքը 178 լեզուաց թարգմանուած է. ուստի եւ Սուրբ Գրոց չորրորդ զարմանալիքն է անոր տարածուելու եղանակը:

Սուրբ Գրոց հինգերորդ զարմանալիքն է անոր սիրուիլը: Չկայ գիրք մը յայնչարհի որ Սուրբ Գրոց չափ ատուած ըլլայ իւր թշնամիներէն, եւ անոր չափ սիրուած իւր բարեկամներէն: Իսրայելի թագաւորը Դաւիթ ըսաւ թէ Աստուծոյ խօսքը իրեն աւելի քաղցր է քան մեղրը, եւ աւելի թանկագին՝ քան ոսկին: Բազմաթիւ են այն պատմութիւնք որ Սուրբ Գրոց սիրուիլը կ'ապացուցանեն: Մեծն Ալֆրէտ էր մին լաւագոյն թագաւորաց որ երբեք ապրած են: Գրեթէ հազար տարի անցեր է իւր թագաւորելու ժամանակէն, որ մամուլոյ հնարուելէն շատ առաջ էր: Այդ ատեն Սուրբ Գրոց միայն ձեռագիր օրինակներ կային: Ալֆրէտ շատ վիշտեր ու դժուարութիւններ ունեցաւ, եւ պատերազմեցաւ ընդդէմ թշնամւոյն որ կը ջանար թագաւորութիւնը առնուլ իրմէ: Բայց ինք շատ կը սիրէր Սուրբ Գիրքը եւ իւր բոլոր նեղութեանց մէջ մեծ մխիթարութիւն կը գտնէր զայն կարդալով. իւր ձեռքով օրինակեց ամբողջ Սաղմոսը եւ իւր գրած օրինակը իւր դրպանը կը կրէր որպէս զի պատրաստ ըլլայ զայն կարդալու երբ ժամանակ գտնէ: Սովոր էր երբեմն գիշերները ելնել եւ երկար ատեն կարդալ Սուրբ Գիրքը, եւ աղօթել Աստուծոյ որ ինք կարող ըլլայ աւելի լաւ հասկնալու: Շատ կը սիրէր զայն եւ շատ մխիթարութիւն գտաւ անով, եւ ուզեց որ իւր ժողովուրդն եւս կարողանայ կարդալ զայն. վասն որոյ սկսաւ Սուրբ Գրոց մէկ մասին թարգմանութիւնը Անգլո-Սաքսոն լեզուին, այն ժամանակի Անգլիկներէն, իւր ժողովրդեան համար, բայց գործը աւարտելէն առաջ մեռաւ: Լէտի ձէյն Կրէյ այնչափ կը սիրէր Սուրբ Գիրքը որ երբ իւր ծնողք կը գործէին, ինք անոնց օգնութիւն չընելով իւր կարգալն կը շարունակէր: Երբ հարցուեցաւ թէ ինչո՞ւ այդպէս կ'ընէր, իւր ձեռքը Սուրբ Գիրքին վրայ դնելով ըսաւ, «Բոլոր ուրիշ հաճոյքներ միայն շուք են բազմաթիւ անոնց զորս կը գտնեմ այս օրհնալ Գիրքը կարդալով»: Սուրբ Գրոց բարեկամք ցուցած են իրենց սէրը տալով տուններ, արտեր, ազգականներ եւ բարեկամներ եւ մինչեւ իսկ կեանք իրենց Գիրքին համար: Անգլիական նաւ մը խորտակուած էր ծովուն մէջ: Բարեպաշտ նաւորդ մը հարկադրուած էր որոշել թէ իւր ստակը թէ Սուրբ Գիրքը առնուլ էր իւր հետ: Առաւ իւր Գիրքը եւ թողուց ստակը: Յետոյ Սուրբ Գիրքը թաշկինակով մը կապելով իւր պարանոցին վրայ փայտի կտորի մը միջոցաւ աղատեցաւ: Իւր Գիրքը կարգալով կը ստանար այն մխիթարութիւնը զոր ոսկին ու արծաթ չեն կարող տալ: Հալածման միջոցին քրիստոնեայ մը բանտը գրուած էր: Ուրիշ ժամանակ լոյս չէր

ծագեր իւր մութ խորշին մէջ բայց միայն երբ դուռը բացուէր իրեն հաց բերուելու համար: Բայց փոխանակ այդ լուսով իւր կերակուրն ուտելով՝ Սուրբ Գիրք կը կարդար: Երբ այսպէս ընելուն պատճառը հարցուեցաւ, պատասխանեց, «Մութին մէջ կրնամ գտնել բերանիս ճամբան, բայց չեմ կրնար կարդալ»: Քանի մը տարի առաջ Լոնտոնի մէջ կային երկու փոքր տղաք որ ծնողք չունէին: Անոնցմէ մին էր 11 տարեկան, եւ միւսը՝ 13: Սորված էին սիրել Սուրբ Գիրքը եւ սիրելի Փրկիչը որոյ վրայ կը խօսի այն Մատենան: Միակ բարեկամ մը ունէին յայնչարհի, այն էր հօրեղբայր մը որ կը բնակէր ի Լիվերփուլ: Այս տղաք Լոնտոնէն ճամբայ ելան Լիվերփուլ երթալու: Երկար ճամբորդութիւն ընելով հասան Օրինկթըն կոչուած տեղը, եւ պանդոկ մը երթալով գիշերուան ապաստանարան խնդրեցին: Մուտք պահանջուեցաւ: Տղաք պատասխանեցին, «Ստակ չունինք»: Դրան պահապանը տղայոց միոյն քով տեսաւ գեղեցիկ ծածկոցով Սուրբ Գիրք մը որոյ համար առաջարկեց 5 չիլին: «Ոչ», պատասխանեցին տղաք, «մինչ արտասուաց խոշոր կայլակներ լեցուցին անոնց աչքերը»: «սովամահ կ'ըլլանք եւ չենք տար մեր Սուրբ Գիրքը»: Մարդը զարմացաւ եւ զնոսա համոզելու համար առաջարկեց տալ 6 չիլին, եւ ապա 10 չիլին իրենց գիրքին համար: Բայց անոնք նոյն եղանակով պատասխանեցին, «Ոչ, այն եղած է մեր մխիթարութիւնը Լոնտոնէ մինչեւ հոս: Երբ անօթի եղած եւ յոգնած ենք, ճամբուն վրայ նստելով կարդացած ենք մեր Սուրբ Գիրքը, եւ այն մահ խմելքի եւ հանգստեան պէս եղած է մեզ»: Բայց մարդը ըսաւ, «Թերեւս երբ հասնիք Լիվերփուլ, ձեր հօրեղբայր մերժէ ձեզ օգնել, յայնժամ ինչ պիտի ընէք»: «Պիտի ապաւինինք Աստուծոյ», ըսաւ երկու տղայոց կրտսերը, «զի այս Գիրքին մէջ գրուած է թէ երբ հայրս եւ մայրս զիս մերժեն, յայնժամ Տէրը զիս պիտի հագայ»: Ուստի Սուրբ Գրոց հինգերորդ զարմանալիքն է անոր սիրուիլը:

(Շարանակէի)
Թարգմանեաց Անգլիականէն
Մովսէս, Մուշ
ՄԻԹԵԱՐ Ս. ԵՐԵՅԱՆ

ՍԵՐ ԱՌ ԹԵՆԱՄԻՍ
Սէր աւ ծնողս, սէր աւ զաւակ եւ սէր աւ ընկեր ասացուածներն քաղցր կը հնչեն մեր լսելեաց, եւ բանաւոր կ'երեւին մեր մտաց: Իսկ սէր աւ ընկեր ասացուածը բառից անպատեհ կապակցութիւն մը կը թուի մեր սրտին, եւ բոլորովին անախորժ հնչելուն մը ունի մեր ականջներուն: Սէրեցե՛ք յէր ընկերս արտաքոյ կարգի պատուէրն՝ Քրիստոնէութեան Հեղինակն Յիսուս աւանդեց: Աշխարհ Անկէ առաջ այսպիսի բան լսած չէր, եւ մինչեւ ըսուն այս նշանակութեամբ գործածուած չէր: Արդարեւ մարդիկ լաղմիջս սխալած են թէ այս պատուէրին հնազանդիլ անկարելի է: Եւ մասամբ իրաւունք ունին Մարդ առանց Աստուծոյ օգնութեան անկարող է հնազանդիլ այդմ: Զչմարիտ քրիստոնեայք իսկ շատ անգամ Տեսուն մերոյ այս հրամանին առջեւ տալած կը կենան եւ կը հարցնեն, «Ինչպէս կրնամ թշնամիս սիրել»: Խնդիրն առաւել ծանր երեւոյթ մը կ'առնու մանաւանդ այնու զի բազումք սէր բառին սխալ նշանակութիւն մը կու

տան: Եւ երբ կը տեսնեն թէ ըստ իւրեանց ըմբռնման չեն կրնար հնազանդիլ այս պատուէրին, յուսահատելով մեծ մտատանջութեան մէջ կ'իյնան: Արդ մի քանի պարզ խօսքերով պիտի ջանամ ըստ կարի լուսաբանել «Իբէլ բառին նշանակութիւնն ի Սուրբ Գիրք, որպէս զի տեսնենք թէ այս մասին ինչ է մեր պարտքը եւ ո՞ր ուղղութեամբ լինելու է մեր ջանքը:

«Լսե՛ր էք որ ըսուեցաւ, Բո՛ւ ընկերդ սիրես ու թշնամիդ առես: Բայց ես ձեզի կ'ըսեմ, Սիրեցէ՛ք ձեր թշնամիները:» Աստուած ըսած էր, «Բո՛ւ ընկերդ քու անձիդ պէս սիրես» (Ղեւտ. ԺԹ. 18): Իսկ Փարիսեցիք Հրէից եւ հեթանոսաց մէջ մեծագոյն անջրպետ մը գնելու համար ըստ քմաց ասոր հակառակ պատուէր մը եւս հնարած էին — «Ու թշնամիդ առես:» Նոքա այնքան համակերպած էին այս շինծու պատուէրին որ հին լատին հեղինակը կ'ըսէին թէ Հրեայք մարդկային ազգը կ'առնէին Տէրն մեր Փարիսեցւոց այս մարդատեսաց պատուէրն արմատէն զարկաւ իշխանական հակառակ հրամանաւ մը: — «Բայց ես ձեզի կ'ըսեմ, Սիրեցէ՛ք ձեր թշնամիները:» Նա յառաջ գնաց եւ ցուցուց թէ այնպիսի մարդկային պատուէրի մը համակերպիլ մարդասէր Աստուծոյ մը զաւակաց անկայել էր:

Սակայն Յիսուս «Իբէլ» բառով ինչ ըսել կ'ուզէր: Սիբէլ բառն մեր լեզուին մէջ ընդարձակ նշանակութիւն ունի, եւ այնու զանազան տեսակ զգացումներ կ'արտայայտեն: Իսկ Նոր Կտակարանի բնագրին մէջ երկու բառեր կան որ Հայերենի մէջ «Իբէլ» թարգմանուած են: Ասոնցմէ մին, «ֆիւլ» (φίλος), Նոր Կտակարանի մէջ 20 անգամէն աւելի գործածուած է, իսկ միւսն, «չափ» (χαίρων), 140 անգամիւ չափ: Հոս հարկ է անցողակի ըսել թէ լեզուի մը մէջ չկան երկու բառեր որ ճիշդ նոյն նշանակութիւնն ունենան: Թէեւ շատ անգամ մի եւ նոյն առարկային քանի մը անուն կու տանք, բայց անոնց իւրաքանչիւրն մեր մտաց տարբեր ձեւով կամ գոյնով կը ներկայացունէ զայն, որպէս լուսանկարիչ մը մի եւ նոյն տան կամ դաշտալայրին լուսանկարը տարբեր կէտերէ առնելով տարբեր պատկերներ կը հանէ: Անուններէն մին թերեւս առարկային մէկ կողմը առաւել ուրոշ կը ցուցնէ, իսկ միւսն՝ միւս կողմը: մին անոր այս ինչ կէտը կը շեշտէ, իսկ միւսն՝ այն ինչ կէտը: մին թերեւս նմանութեամբ մը առնուած է, իսկ միւսն՝ միայլ նմանութեամբ: Ըստ այսմ՝ «ֆիւլ» եւ «չափ» ի հարկէ իրարմէ կերպով մը տարբեր լինելու են: Բայց ինչպէս եւ ո՞րչափ կը տարբերին: «Ֆիւլ» կը նշանակէ մէկու մը ներկայութենէն կամ ընկերութենէն հանդիպել, եւ գործածուած է ծնողական, որդիական, բարեկամական սիրոյ զգացումներն բացատրելու: Իսկ «չափ» կը նշանակէ մէկու մը «բնիկ» եւ անոր համար «բարեկամ», թէեւ այս արժէք տալն եւ ուրախութիւնը կրնան այլեւայլ աստիճանաւ ըլլալ: Այս բանն կը գործածուի Նոր Կտակարանի մէջ ցուցնելու Աստուծոյ սէրն առ մարդիկ, մարդոց սէրն առ Աստուծո, քրիստոնէից սէրն առ միմեանս, առ մարդիկ առ հասարակ, եւ մինչ իսկ առ թշնամին, եւ այլն: Առաքեալն ոչ թէ «ֆիւլ» բառով կը պատուիրէ արանց սիրել իրենց կնիկները — անոնց ներկայութենէն հանդիպել —, այլ «չափ» բառով — ար-

ժէք տալ, գնահատել եւ այնպէս սիրել: Յիսուս կը պատուիրէ մեզ սիրել («չափ») զթշնամիս մեր: Գուցէ մեր թշնամին այնքան լաւ յատկութիւններ չունենայ որ աւոր ներկայութենէն հանդիպելու համար մեզ յանցանք չէ: Սակայն միանգամայն պարտիմք սիրել զայն ի սրտէ՝ արժէք տալով նմա եւ ուրախանալով անոր լաւութեանց վրայ որքան ալ որ քիչ կամ փոքր լինին սոքա: Խնդիրն առաւել պարզելու համար զայն հարցման ձեւի մտցունենք: Կ'ուրախանա՞ս երբ թշնամեոյդ վրայ լաւ յատկութիւններ կը տեսնես, կամ այլով բանիւ, կ'ընդունի՞ս թէ թշնամեոյդ վրայ լաւ յատկութիւններ կը գտնուին, եւ ասոր համար ի սրտէ կ'ուրախանա՞ս: Եթէ կրնաս անկեղծ սրտիւ այս հարցման «Այո» պատասխանել, լաւ: Դու արդէն թշնամիդ կը սիրես: Իսկ եթէ թշնամեոյդ արժէք չես տար եւ նորա լաւութիւնք քեզ տրամուլթիւն կը պատճառեն, գիտցիր թէ կ'առնես զայն դեռ:

Արդ, բարեկամս, եթէ թշնամի ունիս, այս խնդիրն քեզ համար գործնական արժէք ունի: Կանգ առ ուրեմն, թշնամիդ միտքդ բեր, նայէ անոր վրայ ամէն տեսակէտէ որ կրնաս, տես թէ ինչ լաւ յատկութիւններ ունի նա, գնահատէ զայնս, եւ Աստուծոյ Հոգւոյն օգնութեամբ ջանա ուրախանալ անոնց համար: Եթէ պատահի որ թշնամիդ այնքան վատթար մարդ մը լինի որ դու կարող չլինիս նորա վրայ փոքրիկ լաւ բան մը իսկ տեսնել, յայնժամ խորհէ անոր այս խեղճ վիճակին վրայ: մտածէ թէ նա եւս քեզի պէս մարդ է, եւ անմահ հոգի մը ունի որ Սատանային եւ իւր կրից իշխանութեան տակ ընկճեալ է: Եւ հետեւապէս այն անձը լինելու է արգահատելի եւ սէ թէ առելի: Եւ երբ այսպէս խորհիս, զթալով աղօթէ անոր համար, եւ այսպէս սիրէ զայն: Թերեւս մէկը ըսէ, «Ասկէ ինչ գործնական տրդիւնք: ասոնք մտաւոր գործողութիւններ են միայն:» Եթէ մեր սիրտերուն մէջ ճշմարիտ սէր գտնուի, անկարելի է որ անկէ պտուղ յառաջ չգայ — օրհնութիւն մեր բերաններէն, քաղցրութիւն մեր գէմբերէն, օգնութիւն եւ բարիք ի պահանջել հարկին՝ մեր ձեռքերէն, եւ աղօթք մեր շրթներէն առ Աստուծո վասն թշնամեոյ մերոց: Եթէ մենք քրիստոնէսներս Աստուծոյ օգնութեամբ ի սրտէ Յիսուսի այս պատուէրին հնազանդիւք, աշխարհ շուտով պիտի տեսնէ թէ Աւետարանն մեծ գործութիւն մը ունի իւր մէջ որ այսպիսի եղական արդիւնք մը յառաջ կը բերէ: Եւ այս կերպով մարդիկ պիտի վառաւորեն մեր Հայրն որ երկինքն է: Ուստի խնդրենք Անկէ, որ այս սքանչելի պատուէրն մեզ աւանդեց, իւր Հոգւովն օգնել մեզ՝ որպէս զի հնազանդիւք այնմ եւ սիրենք զթշնամիս մեր:

Եփրատ Գողէճ 804 ՆԱԵՆԷՍ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
Խարբերդ

ՄՈՆՈԴԵԱԼ

Մինչ ձիւնը ձեղքելով յառաջ կ'ընթանալինք գիւղէ մը դէպի ուրիշ գիւղ մը, որոց մէջտեղի հեռաւորութիւնն գրեթէ երկուք ու կէս մղոն էր, օդն երթալով կը մթննար մէզի մը աղաղաւ, այնպէս որ կորուսիւնք ուղիղ ճամբան եւ սկսանք աստ եւ անդ թափառիլ: Զիւնը ձեղքելէն յողնեցան ու թուլցան մեր ոտքերն: օրը տարածամած էր: յոյսերնիս կտրեցինք՝ համարե-

լով թէ ամբողջ գիշերն մոլորեալ պիտի մնամք: Եւ ո՞ր գիտէ թէ վախճանն ինչ պիտի լինէր: Երկու ժամ թափառելէ ետքը սկսանք մէկ ուղղութեամբ երթալ կարծելով թէ մեր փնտռած գիւղն մեր առջեւն էր: Ահաւասիկ այդ տրամալի եւ թշուառ ժամուն մէջ կոչնակ մը զարնուեցաւ որ այն գիւղին բնակիչները կը հրաւիրէր Տէրոջ տունն երթալու: Լսեցինք նորա ձայնն, որ ուղղակի մեր ետեւի կողմէն կու գար: Գողցես այդ պահուն լոյս մի էր մեր ճամբան լուսաւորելու, տան մէջ ճրագ մ'էր խաւարն վանելու: Այդ ժամանակ գիտցանք որ մեր ճամբան սխալ է: Իմացանք որ մեր ուղիղ համարած ճամբան կը տանի զմեզ դէպի այն սպիտակացեալ լեռն ուր կը բնակին գայլեր եւ ուրիշ գիշատիչ դաշտաններ: Առանց յապաղման ետ դարձանք եւ գտանք ուղիղ ճամբան: Գացինք ու ապահովութեամբ հասանք մեր փնտռած տեղերը:

Արդ, սիրելի բնութեցոյց, յիշեալ պատմութիւնն կը յիշեցունէ՞ ձեզ, ինչպէս այն ժամանակ յիշեցուց ինձ, թէ երբ բոլոր մարդկային սերունդն պղծութեանց եւ յոռութեանց ու ծուռ ճամբաներու մէջ կը թափառէր եւ այնպիսի վիճակի մը հասաւ որ փրկիստփայք սկսան բարձրաձայն դռնել թէ Աստուծո մը պէտք է իջնէ մարդկային սերունդն վերականգնելու համար, յայնժամ համայն աշխարհի Փրկիչն, Յիսուս Բրիստոս, թողուց իւր անպատմելի, անձառելի եւ անխմանալի փառքն ու պատիւն, այնպիսի փառք մը ու պատիւ մը որ սոսկ Աստուծոյ մը կը մատուցուի: Բրիստոս իւր երկնային բարձրութենէն խոնարհելով եւ ծառայի կերպարանք առնելով զմարդ բարձրացուց եւ հարստացուց: Սակայն մեր առջեւ կ'ենէ մեծ եւ յոյժ կարեւոր հարցում մը: Արդեօք աշխարհիս վերայ այժմ չկա՞ն այնպիսի անձինք որ կորսնցուցած են զէպի կեանք տանող կենաց ճամբան, կը թափառին ուրիշ սխալ եւ կամ ծուռ ճամբաներու մէջ: Ո՞րչափներ կան: Ուրիշ հարցում մը եւս կ'ենէ մեր առջեւ: Նոքա որ կը ճանաչեն ուղիղ ճամբան եւ անոր մէջ կը քայլեն, պարտաւոր չեն աշխատիլ եւ փնտռել մոլորեալներ եւ կոչնակ մը զարնելով ուղղել զնոսա: Եթէ որ գտած է կենաց ճամբան, հոնգիստ պիտի չկրնայ կենալ, այլ յարածամ պիտի աշխատի վասն մոլորելոց, նման Պողոս առաքելոյն: Ո՞վ մարդ, դու որ ինքզինքդ կենաց ճամբուն մէջ ըլլալ կը սեպես, արդեօք ունի՞ս այս անհանգստութիւնն: Եւ դու ո՞վ մոլորեալ, մինչեւ երբ այդ ճամբուղ մէջ պիտի շարունակես: մինչեւ երբ այդպէս կենաց ճամբայէն հեռի պիտի մնաս՝ չանտարով այն պատուական ձայնին որ եւ տեսէդ: Կու գայ ըսելով, «Ետ դարձէ՛ք,» եւ «Եկէ՛ք ինձի:» Գիտցիր թէ բռնած ճամբադ սխալ է, զքեզ պիտի տանի այնպիսի վայրեր ուր դու բնաւ կենալ եւ ապրիլ պիտի չուզես: Նաեւ գիտցիր թէ օրը տարածամած է, երթալով պիտի մթննայ: քանի որ լոյս է, ծուռ ճամբադ ուղղէ:

Եփրատ Գողէճ ՍԵՐԱՔ Մ. ԵԱԿՈԲԵԱՆ
Խարբերդ 4/16 փետր. 1891

ԱԶԴԵՐ

Միաբանական աղօթքի ամսօրեայ ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ երկուշաբթի օր, ապրիլ 6 (ըստ Լատ.), Պայպըլ Հառուսի մատրան մէջ, ժամը 6ին, ըստ թուրքաց:

Եղբարք եւ քորք կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ սոյն հոգեւոր պաշտաման: Ի դէպ պաշտօնէից թողութիւն ԿԱՐԱՊԵՏ Ե. ԲԵՐՈՎՔԵԱՆ

Կ. պոլսոյ Երիտ. Բրիտ. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը Պայպըլ Հառուսի մատրան մէջ, ժամը 8ին, ըստ թուրքաց: Աղօթքի նիւթը կը գտնուի Գործ. Ը. 30 եւ 31 համարներուն մէջ:

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Մարտ 23 ըստ Յուն., և ապրիլ 4 ըստ Լատ., 1894

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անդրդիացիք ուրիշ փոքր պատերազմի մը բռնուած են ի Պիրմա: Սոյն երկրին ընդհանուր վիճակը դժբաղդեցիկ կը համարուէր, թէեւ տարւոյս սկիզբէն ի վեր ութ անգամ փոքր զորախումբեր զրկուած էին ապստամբ ցեղերու դէմ: Ներկայ պատերազմին է հիւսիսային Պիրմայի վոլոնթիոյ երկրին դէմ որ ցարդ անկախ թագաւորութիւն մ'էր: Վոլոնթիոյի բնակչաց ամբողջ թիւն է 150,000, եւ այս փոքր ազգն սկսաւ պատերազմը յարձակելով Անդրդիացեաց մօտակայ ոստիկանական կայանաց վրայ: Անդրդիացիք անմիջապէս յարձակողական զինք բռնեցին, եւ մինչեւ փետր. 25 յաղթող ելան երեք կողմաց մէջ, յորս վոլոնթիոյի մարդիկ 128 մեռաւ ունեցան: Անդրդիացի զօրավարը յայտարարութիւն մը հանած է որով դահազուրկ կը հռչակէ վոլոնթիոյի թագաւորը եւ կը հրատարակէ թէ նորա երկիրը բրիտանական կայսրութեան կցուած է: Նաեւ 14 աւուրց պայմանաժամ տուած է բնակչաց որպէս զի այդչափ ժամանակի մէջ զէնդնակէց լինին:

Յունաստանի Երեսփոխանական Ժողովոյ 20 անդամք կ'ամբաստանեն զՄ. Թրիքուփի եւ կ'ըսեն թէ նախորդ նախարարապետը բռնաբարած է սահմանադրութիւնը իւր պաշտօնավարութեան ժամանակ: Կ'ըսուի թէ ոչ ոք կարեւորութիւն կու տայ այս ամբաստանութեան, վասն զի բմբաստանողք ազգեցութենէ զուրկ անձինք են: Սխառք կ'ըսէ թէ երեսփոխանական արգի մեծամասնութիւնը եւս քան զեւս կը կորուսանէ իւր վարկը, եւ թէ թագաւորը եւ ժողովուրդը կը ցաւին Մ. Թրիքուփի անկման համար:

Աւստրիոյ նախարարապետ Թաաֆֆէ կոմս տեսակցութիւններ ունեցած է զանազան կուսակցութեանց պետերուն հետ, եւ կարգադրութիւն մը եղած է որոյ համաձայն գերմանացի Ազատականք, Լեհք եւ կղերական կուսակցութիւնը պիտի միանան եւ ոյժ պիտի տան կառավարութեան: Այս կերպիւ թաաֆֆէ կոմսը 100 երեսփոխանաց առաւելութիւն մը պիտի վայելէ. բայց ո եւ է տաղնապալից կացութեան մէջ այս մեծամասնութիւն կրնայ հերձուածիլ, վասն զի այլասեռ տարրերէ կը բաղկանայ:

Չարին երկրորդ որդին, Մեծ Գուքս Կիորկէյ, կը գտնուի յԱլթէրի, եւ Ն. Բարձրութեան առողջական վիճակը ծանր մտահոգութիւն կը պատճառէ: Այս պատճառաւ Չարը եւ Չարուհին թողած են իրենց առաջադրեալ ուղեւորութիւնն ի Կեդրոնական Ասիա, եւ մինչեւ իսկ պիտի չերթան ի Սրիմ, թէեւ ամէն ամառ սովոր էին հոն այցելել, եթէ բժիշկներն այդ տեղուոյ կլիման Մեծ Դքսին յարմար չհամարին:

Ինֆլուէնչան արագ կը տարածուի ամերիկեան քանի մը քաղաքացի մէջ, ի Շիքագոյ մարտ ամսոյ վերջին շաբթուան մահուց թիւն հասաւ 900ի, մինչ նախորդ տարւոյ նոյն շաբթուան մէջ 419 մահեր միայն պատահած էին: Ի ֆիթսպուրկ եւ յԱլթէրի 15,000 անձինք բռնուած են համաճարակէն որ վերջերս երեւցած է նաեւ ի Նիւ Եորք եւ ի Քիւնիքս:

Շիքագոյէ երեքշաբթի օր դարձուած հե-

ռագիր մը ուրիշ մանրամասնութիւններ կու տայ: Երկուշաբթի օր այդ քաղաքին մէջ 300 անձինք մեռած են, եւ առաւել քան 600 մարմիններ անթաղ կը մնային:

Անցեալ շաբթու երկուշաբթի օր Վիքթորիա թագուհին մեկնեցաւ Ուինստըրի դղեկէն եւ չորեքշաբթի օր հասաւ հարաւային Գաղիոյ Կրաս քաղաքը ուր քանի մը շաբաթ պիտի մնայ: Կրաս 10,000 բնակչօք փոքր քաղաք մ'է՝ բլրոյ մը վրայ չինուած, եւ իւր առջեւն ունի Միջերկրական ծովը: Երբ թագուհին հասաւ ի Կրաս, Մ. Քարնոյէ հեռագիր մը ընդունեց յորում Նախագահը կը մաղթէր որ այս ուղեւորութիւնը հաճելի լինէր Ն. Վեհափառութեան, եւ պատրաստութիւն կը ցուցնէր ի հարկին ո եւ է կերպիւ օգտակար ծառայութիւն մը մատուցանել: Թագուհին Նախագահին պատասխանեց չնորհակալութեան հեռագրաւ մը:

Ֆէլքս յօդուած մը կը հրատարակէ որ Նափոլէոն իշխանի վերջին աւուրց վաւերական մէկ նկարագրութիւնը կը համարուի: Ըստ այս նկարագրութեան Նափոլէոն իշխան եւ իւր որդին, Վիքթոր իշխան, տեսակցութիւն չունեցան իրարու հետ: Վիքթոր իշխան Պրուսիէ փութով Իտալիա գնաց որոշած լինելով որդիական հնազանդութեան դործ մը կատարել եւ խնդրել իւր հօրմէն որ անցեալը մոռցուի: Երբ հարցուեցաւ Նափոլէոն իշխանի թէ կ'ուզէր ընդունիլ իւր որդին, Ն. Բարձրութիւն ըսաւ, «Երբ առողջութիւնս սկսի բարւոքիլ, յայնժամ կը խորհնք այդ խնդրոյ վրայ»: Վիքթոր իշխան իւր ժամանակին մեծ մասը կ'անցունէր իւր հօր սենեկին կից եղող դահլիճին մէջ, որպէս զի երբ իւր հայրը կազմանար, ինք եւս պատրաստ լինէր ներս մտնել: Ֆէլքս սապէս կը շարունակէ իւր յօդուածը. «Եթէ Վիքթոր իշխան չափազանց չուտ տեղի տուաւ պոնափարթեան կուսակցութեան պետերուն, որք խնդրեցին իրմէ կուսակցութեան օգտին համար խզել իւր յարաբերութիւնները իւր հօր հետ, նա բոլորովին քաւեց իւր այդ յանցանքը՝ իւր հօր հիւանդութեան աւուրց մէջ ունեցած կսկիծներով եւ մտահոգութեամբ: Մարտ 11ին, երբ հիւանդը սոսկալի ազդակներ կը հանէր, Վիքթոր իշխան ըսաւ թէ իւր հայրը մեռնելէ առաջ գէթ տեսնելու էր զինքը, եւ ներս մտնելով անձայն ծնկան վրայ եկաւ իւր հօր անկողնոյն քով: Նափոլէոն իշխան չճանչցաւ զնա, եւ Վիքթոր իշխան քանի մը տագնապալի վայրկեաններ անցունելէ ետքը դուրս ելաւ սենեկէն: Դարձեալ ներս մտաւ երբ իւր հայրը զաւանցանաց մէջ էր, բռնեց նորա ձեռքը եւ համբուրեց ձակառը: Սակայն եւ ոչ մէկ բառ փոխանակուեցաւ ընդ մէջ հօր եւ որդւոյ, եւ նոցա աչքերն իրարու չհանդիպեցան:»

Ֆէլքս կ'ըսէ նաեւ թէ Նափոլէոն իշխան ո եւ է զըջում կամ խոստովանութիւն չյայտնեց: Իւր հիւանդութեան ժամանակ ըսաւ Մէնսլիոյ կարդինալին թէ ինք Աստուածեան (Deist) մը եւ հակակղերական մ'էր, եւ թէ կղերականաց թերութեանց եւ մոլորութեանց դէմ միայն մարտնչած էր: Երբ վերջին օժովը կատարուեցաւ, հիւանդը կորուսած էր իւր զգայութիւնը: Կ'ըսուի թէ Լէթիցիա իշխանուհին, որ հանգուցեալ իշխանին միակ դուստրը եւ Առաքյալի դքսին այրին է, պիտի ամուսնանայ Ռոլան Պոնափարթ իշխանի հետ: Լէ-

թիցիա իշխանուհին Մեծն Նափոլէոնի Ժէրոմ եղբոր թոռն է, եւ Ռոլան իշխան՝ նորա Լիւսիէն եղբոր թոռը:

Այն դաշնագիրը որ կը գծէ բրիտանական եւ իտալական իշխանութեան ներքեւ գտնուած երկրաց սահմաններն յԱրեւելեան Ափրիկէ եւ որ մարտ 24ին ստորագրուեցաւ Լորտ Տըֆրինի եւ Րուտինի մարզիղին կողմէ, իտալական ստացուածոց հարաւային սահմանագիծը միայն կ'որոշէ: Այս սահմանագիծը բաւական տեղ կը հետեւի ճուշակ գետոյն ընթացքին, որոյ բերանը ճիշդ հասարակածին վրայ կը գտնուի, եւ կը հասնի մինչեւ հիւսիսային լայնութեան վեցերորդ աստիճանը: Այնուհետեւ իւր ուղղութիւնը կը փոխէ նախ ուղղակի դէպ արեւմուտք եւ յետոյ ուղղակի դէպ հիւսիս, մինչեւ որ Նեղոս գետոյն կապոյտ Նեղոս կոչուած ճիւղին կը հասնի: Դաշնագրին մէջ բան մը յիշուած չէ Եգիպտոսի եւ իտալական ստացուածոց սահմանագիծին վրայ:

Իտալական սահմանագիծոյն հարաւային կողմը կը գտնուի բրիտանական Վիթու երկիրը: Անդրիական կառավարութիւնը հրովարտակ մը հանած է որով գերեզմանաւորութիւնը կը ջնջէ այդ երկրին մէջ, սակայն այն գերետեարք որոց գերիք մշակութեամբ կը զբաղին, կրնան զնոսա դործածել մինչեւ 1896 տարւոյ մարտի 24րդ օրը, եւ յայնմհետէ բոլոր գերիք ազատ պիտի լինին:

Գերմանական Ափրիկէէ եկած տեղեկութեանց համաձայն՝ Էմին փաշա քանի մը կռիւներ ունեցած է ընկիլ ցեղերու հետ, եւ սխալ է այն լուրը թէ այդ երկրախոյզը ծանր պարտութիւն կրած էր:

Հունգարիոյ կառավարութիւնը 600,000 ֆիորինի տարեկան նպաստ մը յատկացուցած է չորեքնաւային Ատրիա ընկերութեան որ աւստրիական Լոյտ ընկերութեան հոռնդարական մրցակիցն է: Նորակազմ ընկերութեան չորեքնաւք պիտի երթան Անդրիա, Գաղիա եւ Սմերիկա, եւ Լոյտի չորեքնաւք պիտի երթան արեւելեան երկիրները:

Կ'ըսուի թէ Ալթէրիի հարաւային մասին մէջ մեծ բազմութեամբ մարախներ երեւցած են:

Թէհրանի բրիտանական դեսպան Սըր Հ. Տ. Ուուլֆ իւր հիւանդութենէն բուրրովին ապաքինած է եւ ի մօտոյ Լոնտոնէ պիտի մեկնի իւր պաշտօնատեղին երթալու:

Փարիզի ռուսական դեսպան Մ. տը Մորէնհայմ պաշտօնապէս Մ. Քարնոյի յանձնեց Սը. Անդրէասի պատուանշանը զոր Չարը զրկած էր հանրապետութեան նախագահին: Մ. Քարնոյ յոյժ ջերմ բանիւք յայտնեց իւր չնորհակալութիւնն առ Չարն: Նոյն Վեֆէ կ'ըսէ թէ Չարին ըրած սոյն պատիւը մեծ ուրախութիւն յառաջ բերած է ինչպէս ի Գաղիա նոյնպէս ի Ռուսիա: Մ. Քարնոյ Պատուոյ Լէգէոնի մեծ խաչը չնորհեց Մ. տը Մորէնհայմի:

Ռուսական թերթերէն ոմանք կը ծանուցանեն թէ Չոր. Կուրբոյ պիտի թողու Լեհաստանի ընդհանուր կառավարչի պաշտօնը եւ ռուսական հեծելազօրաց ընդհանուր հրամանատար պիտի կարգուի: Չօրավարին այժմու պաշտօնը պիտի յանձնուի Մեծ Դուքս Վլադիմիրի:

Լորտ Կրանլիլ, որ երկու անգամ Արտաքին գործոց նախարար եղած է Մր. Կլաւսթընի նախարարութեան մէջ եւ բա-

զուտ տարիներէ հետէ Ազատականաց պետն էր Լորտերուն ժողովին մէջ, մեռաւ մարտ 31ին: Հանգուցեալը ծնած էր 1815ին:

—Ուսանելով իտալական դեպքան Պարոն տը Ֆալա իւր անցադիրը խնդրած է ամերիկեան կառավարութեան: Այս կը ցուցնէ թէ Նիւ Օրլէանսի ցաւալի խնդիրը կարգադրուած չէ ըստ իտալական կառավարութեան պահանջմանց: Վերջին լրոց համաձայն սպանեալ իտալացւոց երկուքը կամ երեքը ամերիկեան քաղաքացի եղած չէին եւ վասն որոյ իրենց հայրենեաց կառավարութեան պաշտպանութեան ներքեւ կը գտնուէին:

Նորագոյն հեռագիր մը կ'ուղղէ յիշեալ լուրը եւ կը ծանուցանէ թէ իտալական դեպքանը խնդրած չէ իւր անցադիրը, այլ ներկայացուցած է զինքն յետս կոչող նամակը:

—Ձարեւիչը Անամի գաղիական ստացուածքները երթալով գտած է եռանդուն ընդունելութիւն մը որ անցուսալի չէր այսպիսի ժամանակի մը մէջ երբ Ռուսիա եւ Գաղիա այսչափ սիրալիր յարաբերութիւններ ունին իրարու հետ: Ն. Բարձրութիւն Սայկոնէ մեկնելով ուղեւորած է ի Զինաստան:

—Անցեալ շաբթու Փարիզի մէջ կատարուած նուագախաղ մը հեռաձայնի միջոցաւ հաղորդուեցաւ ի Լոնտոն: Թատերաբեմին վրայ հինգ փոքրաձայն գործիներ հաստատուեցան, եւ երգերը որոշակի լսուեցան ի Լոնտոն:

—Սիւնիքի լրագրին Փիլիպպէի թղթակիցը կը հաստատէ Լէվանի Հէրալտի տուած այն լուրը թէ Ռուսիա դարձեալ զօրք կը համախմբէ աւստրիական սահմանագլխոյն վրայ: Սիւնիքի կ'ըսէ՝ թէ այս իրողութիւնը լաւ կը ցուցնէ եւրոպական խաղաղութեան անստոյգ կացութիւնը: Սոյն թերթը ներկայ համախմբումը կը կոչէ «ուրիշ շարժում» մը այն յոյժ երկարատեւ խաղին որոյ վախճանը կրնայ հեռանոր ապագային մէջ լինել: Սիւնիքի չկարծեր թէ Ռուսիա զիտաւորութիւն ունի ի մօտոյ գործողութեանց սկսելու, բայց քանի որ սահմանագլուխը ամրացեալ բանակատեղւոյ մը փոխարկելու գործն անդադար յառաջ կը մղուի, յայտնի կ'երեւի վերջնական նպատակ մը որում սերտիւ յարեալ կը մնայ ոռոս կառավարութիւնը:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ահմէտ Վէֆիզ փաշա, որ երկիցս վարած էր Եպարքոսութեան պաշտօնը, մեռաւ իւր բնակարանին մէջ ի Բուսէլի Հիւար: Վախճանեալը 70 տարեկան էր, եւ ժամանակէ մը հետէ կորուսած էր իւր առողջութիւնը: Ահմէտ Վէֆիզ փաշա Պրուսայի նահանգին կուսակալի պաշտօնը թողնէ ի վեր քաջուած էր քաղաքական ասպարէզէն: Բաւական տարիներէ հետէ առանձին կեանք մը կը վարէր, բայց լաւ կը գործածէր իւր ժամանակը: Գրական աշխատութիւնք աւելի կը յարմարէին Ն. Վսեմութեան ճաշակին քան քաղաքական կենաց պարտականութիւնները: Վախճանեալը անխոնջ ընթերցող եւ հրահանգիչ խօսակցութիւններ սիրող լինելէ զատ՝ իւր ընդարձակ հմտութեամբ օգնած է ամերիկեան միսիոնարաց կողմէ հրատարակեալ Թուրքերենէ յԱնգլիերէն բառարանին եւ ուրիշ

զիտական ու գրական գործոց պատրաստութեան:

—Պաշտօնական թերթը կը ծանուցանէ թէ յԱտիւճէվաղ 146 տուններ կործանած էին երկրաշարժէն եւ ուրիշ 240 տուններ եւս անբնակելի դարձած էին: 1,500 ոսկի պիտի ղրկուի ի նպաստ արկածելոց:

—Հունգարացի 80 զբօսաշրջիկք Կ. պոլիս եկած են, եւ Վեհ. Սուլթանի հրամանաւ անցեալ հինգշաբթի երեկոյ Բերայի թատրոններէն միոյն մէջ հացկերոյթ մը տրուեցաւ ի պատիւ սոյն հիւրերուն: Բաղադրուած Ռեալիս փաշա կը նախագահէր հացկերոյթին, եւ պարագային յարմար ուղերձներ արտասանուեցան:

—Հայաստան-թուրքերէն Մանչէսթըրի Էֆէ-է-է-է անուն թերթը, որ 9 ամիս է ի վեր գաղթած էր, վերստին սկսաւ հրատարակուիլ անցեալ հինգշաբթի օր: Այս թերթին հրատարակութեան սկզբնաւորութիւնը 31 տարի առաջ եղած է:

—Այն ճափոնացիք որ մայրաքաղաքս մնացած էին Վեհ. Սուլթանի կողմէ ճափոնի Միքատոյին նուիրեալ ձիերը տանելու համար, անցեալ շաբթու ճամբայ ելան իրենց հետ ունենալով Վեհ. Սուլթանի յիշեալ նուէրները:

—Պետական Խորհուրդը վճռած է թէ թղթի գործարանի մը համար վախճանեալ Օսման պէյի տրուած արտօնութեան համաձայն՝ այդ գործարանին մէջ զրի եւ սպաղորութեան գնադան տեսակ թուղթեր միայն պիտի շինուին, եւ ոչ թէ «իլա» ըի կամ պատի թուղթեր՝ ինչպէս Օսման պէյի ժառանգները եւ ընկերները կը պահանջէին:

—Արեւելեան լեզուաց վարժարանն ի Պերլին՝ անցեալ շրջանի մէջ ունէր 101 ուսանողներ, որոց 12ը կ'ուսանէին Թուրքերէն, 28ը՝ Արաբերէն, 3ը՝ Պարսկերէն եւ մնացեալք՝ Զինարէն, ճափոներէն եւ ուրիշ արեւելեան լեզուներ:

—Հանգուցեալ Նափոլէոն իշխանի երկրորդ որդին, Լուի Նափոլէոն իշխան, անցեալ հինգշաբթի մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս եւ երկուշաբթի օր հասաւ ի Թուրին ուր զինք զիմաւորեց իւր եղբայրը, Վիքթոր իշխան:

—Փետր. 28ին (Հ. Տ.) վերջացող տարւոյն մէջ 11,292 մահեր պատահած էին ի Կ. պոլիս: Մեծագոյն մահացած մահաւորական էին, 4,423ը՝ քրիստոնեայ, եւ 511ը՝ հրեայ. նաեւ անոնց 5,800ը արու էին եւ 5,492ը՝ եգ:

—Սիւնիքի կ'իմանայ թէ Անատոլիոյ երկաթուղեաց Լէֆթէն ի Պիլէճիկ տանող գծին շինութիւնն աւարտած է եւ Խայրի պէյի նախագահութեան ներքեւ եղած յանձնախումբ մը ի մօտոյ ճամբայ պիտի ելնէ այդ գիծը քննելու եւ բացման արտօնութիւն տալու համար:

—Որպէս զի ոստիկանք կարող լինին իրենց կատարած նախնական քննութեանց մէջ օրինաց համաձայն գործել, Ոստիկանութեան նախարարութիւնը խնդրած է որ մասնաւոր դատարան մը հաստատուի ուր որոշեալ ոստիկանական պաշտօնեայք պատժական օրէնքը եւ պատժական դատաստանաց դատավարութեանց եղանակն ուսանին: Այս խնդիրն ընդունուած է Վեհ. Սուլթանի կողմէ, եւ դատարան մը պիտի հաստատուի ուր ոստիկանք շաբաթը երկու անգամ 1½ ժամ պիտի ուսանին:

—Այն շոգենաւը որ Տրապիզոն ղրկուած

էր քիւրտ հեծելազօրքերը բերելու համար, մայրաքաղաքս հասաւ կիրակի օր: Քիւրտ հեծելազօրքերը ցամաք ելան ի Պէշիքթաշ ուր կայսերական զնոյն ձիերէն հարկ եւ զածին չափ պատրաստ կը գտնուէին, եւ ուղղակի եւրոպի պալատն առաջնորդուեցան: Վեհ. Սուլթանը զիտեց զնոսա պալատան դրան քով գտնուած Էֆէֆէն, եւ յետոյ զրկեց զՏէրփիլ փաշա որ բարի գալուստ մաղթեց նոցա յանուն Նորին Վեհափառութեան: Յետոյ Քիւրտք գացին իրենց համար պատրաստուած զօրանոցը ուր իրենց կերակուր պիտի ղրկուի կայսերական խոհանոցներէն, եւ ցորչափ հոս մնան, իրենց ծախքերը Վեհ. Սուլթանի Անճնական գանձէն պիտի հոգացուին:

Սոյն հեծելազօրքերը 134 են թուով եւ իւրաքանչիւրը իւր ցեղին յատուկ տարազով ճոխ զգեստներ հագած է: Մայրաքաղաքս եւ կող Քիւրտերուն մէջ կան 5 ցեղապետեր որոց մին, Եուսուֆ աղա, կ'ըսուի թէ 90 տարեկան է: Թուրք թերթեր կը ծանուցանեն թէ սոյն հեծելազօրքն համար մետաքսեայ ոսկեհոռ գրօշակ մը շինուած է որոյ ձողն ամբողջ արծաթեայ է: Մայրաքաղաքս եկող հեծելազօրքերէն ոմանք կը վերաբերին Հայտէրանյի, Գարափաիաք Սէրաճը, Սէֆիթի եւ Հիւսմանլը ցեղերուն: Թուրք թերթեր կը ծանուցանեն թէ 100 հեծելազօրքեր եւս, որք Սիւլէյմանիյէի մօտ հաստատուած ճաֆ ցեղին կը վերաբերին, Կ. պոլիս պիտի գան:

—Կիրակի օր կատարուեցաւ թաղման հանդէսն Պուլկարիոյ Ելեւմտական նախարար Մ. Պէլլէֆի որոյ անակնկալ մահը պատահեցաւ անցեալ ուրբաթ օր ի Սոֆիա: Յէրոնիանտ իշխան եւ իւր մայրը Փիլիպպէ Սոֆիա գացին հանգուցելոյն թաղման հանդիսին ներկայ գտնուելու: Իշխանը Մ. Պէլլէֆի բնակարանը գնաց եւ շքեղ պսակ մը դրաւ նորա դագաղին վրայ, եւ յետոյ յուղարկաւորաց թափօրին հետ հետիոտն գնաց մինչեւ մայր եկեղեցին: Յուղարկաւորութեան հանդիսին ներկայ գտնուեցան նախարարք, զիւսանագիտական գործակատարք եւ բոլոր պաշտօնական անձինք: Վիէնայի պուլկարական գործակատար Մ. Նաչէվիչ ընդունած է հանգուցելոյն պաշտօնը: Մ. Պէլլէֆի այրւոյն տարեկան 9,000 ֆրանքի ցկեանս թողակ յատկացուած է:

—Երկուշաբթի օր արկած մը պատահեցաւ որ կրնար ծանր հետեւանքներ ունենալ: Շէրէֆէ ի Սայրէֆէ 38 թիւ շոգենաւը ոռոսական շոգենաւի մը քնդհարեցաւ Սալը Փաղարի առջեւ:

—Հոգակաւորն Մէհմէտ փէհլիւան, որ 1½ տարի առաջ Գոնեայէ մայրաքաղաքս բերուած եւ բանտարկուած էր, Վեհ. Սուլթանի ծննդեան տարեդարձին առթիւ ազատ արձակուած է:

ԱՐԺԷՔ ԴՐԱՄՈՅ

Մարտ 23/4, 1891

Գանդիտէ	20 23	Իււմ. Երկ. Բաժին 77	
Պարտուց յարգարման թղթադրամ (Թասֆիյէ ի Տիւլուս Գոյմէսի)	13 20	Թահվիլաթը Օսմ. 82 21	
ԴՐԱՄՈՅ, Օսմ. ոսկին 100 է			
Մէճիտիյէ	408 7	Ռուսիոյ բուլ	90 15
Մէթալիք	400 20	Նաբոլէոն	87 32
Պէշիք	402 30	Գրեմից	51 10
Ալթըլըք	403	Անգլ. ոսկի	110 15
Մանէթ թղթադրամ 7 6 5			

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՅՈՐ ՊՅՈՒՆՅԱՆ

Ֆիւնանսըլար Էօգուշը, Ամերիգան խան